

KÜLÖNFÉLÉK.

dicsőségesen uralkodó királyunk megkoronáztatásának huszonötödik évfordulóját, június hó 8-án, hálaünnepélylyel ülték meg mindenütt a mi egyházközségeink is. — Egyh. Képv. Tanácsunk az ünnepély alkalmából a miniszerelnök utján feliratot intézett a királyhoz. Egyházközségeink hálát adtak ama napért, melyen az ezer éves korona fénye szállott az uralkodó fejére; hálát az eléhaladásért, melyet uralkodása alatt az újra éledt nemzet minden téren a legbámulatosabb módon tett; hálát a vallásszabadság fentartásáért és kiterjesztéséért, mely által hieveink is ez országban ma szabadon alapíthatnak otthont s hirdethetik vallásukat; hálát az intézményekért, melyek e korban keletkeztek s mostantól fogva teremnek a nemzetnek áldásos gyümölcsöket; s hálát mindama tulajdonokért, a lélek ama fenköltiségeért, amaz erényekért, belátásért és tetterőért, melyek e korszak minden dicsőségét elválaszthatlanul fűzik össze a király nevével; s a koronás királynéért, kinél imádottabb királynét talán nem is ismert soha a magyar nép. És az ünnepélyek végső akkordja: Áld meg Isten a koronás királyt és királynét, terjeszd életüket sok évekre még! Virágoztasd a nemzetet, tedd boldoggá a népet!!!

*

Vallásszabadság és a képviselőház. Az elkeresztelési kérdéssel felmerült bonyodalmak a magyar képviselőházat egy nagy lépésre viték. A mit Irányi Dániel huszonöt év óta a vallás- és közoktatásügyi tárcza tárgyalásakor minden évben indítványozott, de a mivel mindig kisebbségben maradt, *az általános vallásszabadság elve*, most egyszerre minden párt részéről támogatásban részesül. A pártok legjelesebb szónokai fényes beszédekert tartottak ez elv mellett. Apponyi, Tisza István egyformán kívánják az általános vallásszabadság behozatalát és meg-

győző érvekkel mutatják ki annak szükséges voltát. Gróf Csáky vallás-és közoktatásügyi miniszter a ház éljenzése közt jelenti ki, hogy Irányi határozati javaslatához hozzájárul, nem ugyan az amerikai rendszer utmutatása szerint, hanem abban az értelemben, hogy a bevett felekezetek hazánkban teljesen szabad vallásgyakorlatot nyerjenek. A mi álláspontunkon jól eső örömmel kísértük eme fontos mozzanatokat az általános vallásszabadság felé, mely törvénnyel egyedül tisztázhatni a r. kath. egyházi vezetők magatartása által oly élessé vált felekezetközi kérdéseket, s mely a valódi szabadelvű politikával és a műveltség jelen előhaladott állapotával egyedül egyeztethető össze. Érdeklődéssel várjuk, hogy minő formában fog az általános vallásszabadság elve testet ölteni. Ha az alkalmazás is úgy sikerül, mint az elv mondhatni egyértelmű elfogadása, akkor a legjobbat remélhetni. Bár ugy lenne!

Katholikus szabadelvűség. Bármily hihetetlennek látszassék is, megértük azt, hogy a r. kath. klerus a szabadelvűséget tűzte az elkeresztelési harcban zászlójára. A szabadelvűség nevében nem akarja az elkeresztelések átírását teljesíteni; a szabadelvűség nevében kívánja az 1868-iki 53. t.-cz. 12. §-ának, mely szerint „a vegyes házasságokból származó gyermekek közül a fiúk atyjoknak s a leányok anyjoknak vallását követik“, megváltoztatását; a szabadelvűség nevében igénylik a szülők számára azt a jogot -- (Schlauch nagyváradi püspök a főrendi ház jul. 4-iki ülésén elmondott beszédében), „hogy gyermekeiket azon vallásban neveltessék, melyhez a vegyes házasságokban egyik vagy másik tartozik.“ Mindez jó lenne, csak hogy a zászló, melyre a szabadelvűség tűzetett, nem hozzá való. Szabadelvűséget tűzni arra a jelvényre, mely alatt a szabadelvűség mindig üldöztetett; az 1868-iki 53. t.-cz. 12. §-nak s így a térítvények érvénytelenségének is eltörlését kívánni; és a szülők jogát igényelni akkor, midőn másfelől a vegyes vallású felek házassága ellen tiltó rendeletek adatnak ki és a vegyes vallás a házasságkötésnél akadályul jeletetik: mindez a szabadelvűség fogalmával avagy össze egyeztethető-e? E sajátságos szabadelvűség termékeit eléggé látjuk s mindennek csak siettetnie kell ama törvény elkészítését, melylyel e kétes, sajátmű szabadelvűség helyébe, katolikus és protestans hívők megnyugvására és békéjére, a valódi, hamisítatlan szabadelvűség lép.

Unitárius egyh. gyűlések a külföldön. A *Brit és Külföldi Unitárius Társulat* ez évi közgyűlését június 7- és következő napjain nagy érdeklődés mellett tartotta meg Londonban. Az egyházi szónoklatot Wicksteed lelkész tartotta János evangélista I. 14. verse alapján: „*És az ige testté lett és lakozott mi közöttünk, ki teljes vala kegyelemmel*

és igazsággal.“ A tudományos alapon kidolgozott beszéd a hallgatóságra nagy hatást tett. Az isteni tisztelet végeztével szokásos gyűjtés 660 frtot eredményezett. Azután a társulat elnöke: Dr. Crosskey a gyűlést megnyitván, meleg szavakban üdvözölte a külföldi képviselőket u. m. Hocart F. Brüsseltől, Peabody F. (harvardi egyetemi tanár) Cambridgeltől, Blanchard S. Bostonból, Wendt C. Californiából, a kik az üdvözlésre érdekes beszédekkel válaszoltak. *Wendt* lelkész előadta, hogy a Csendes tenger partján mily nagy haladást tett az unitarizmus rövid idő alatt. Az ő odamenetelekor csak 6 ekkleziája volt az unitáriusoknak, most pedig 5 év alatt 32-re szaporodott. Akkor 5 unitárius lelkész volt: most van 28. Hocart képviselő a belgiumi protestansokról nyújtott érdekes képet a 16-ik százévből, s ugy tetszik neki, hogy a hős martirok szelleme új életre kelt napjainkban.

Ierson Henrik a társulat érdemes titkára évi jelentéséből a tűnik ki, hogy a társulat mind anyagilag, mind szellemileg nagy tevékenységet fejtett ki. Channing műveiből 960 kötetet osztottak ki; vallásos tárgyú füzeteket (tract) pedig 47.732. Felolvasások is voltak, u. m. „*Az egyház terjeszkedéséről*“, melyet dr. Hereford lelkész tartott, ki 5 évig volt Amerikában, s jelenleg Londonban lelkész. A másik felolvasás a „népszerű isteni tiszteletek“ tartását tárgyalta, mely felett érdekes vitakozások folytak.

A közgyűlést, úgynevezett *conversazione* (társas összejövetel) zárta be, melyen sok szellemes beszédet mondtak.

Az Amerikai Unitárius Társulat évi közgyűlését nagy érdeklődés mellett május végén tartotta meg, az unitarizmus főhelyén, Bostonban. A társulat jeles titkára, Grindall Renold terjedelmes jelentésében egy visszapillantást tesz a multra, s összehasonlítja az unitarizmus állását ezelőtt ötven évvel, a mikor a nagy Channing meghalt. Minő változás minden tekintetben! Azután összehasonlítja a társulat megalakítási évét 1865-öt 1892-vel, s ugy találja, hogy a mig 1865-ben csak 5,000 vallásos füzet (tract) osztottak szét: jelenleg 300,000-nél is többet. Mert csak az ekkleziáktól 121 ezer frt folyt be a társulat céljai előmozdítására. Az unitárius hitelvek a nagy köztársaság minden részében kezdettek elterjedni. Éppen ezért odamódosították az alapszabályokat, hogy az igazgató-tanácsba az ország minden részéből válasszanak tagokat. A gyűlésen tartott felvasások, s beszédek, melyekben egyes kiváló nők is részt vettek, arra mutatnak, hogy a vallást a gyakorlati életbe átviszik, s azt élővé is teszik. Hogy a társulat üdvös működésével jövőben még nagyobb eredményeket fog felmutatni: erre kezességül szolgál az a szép *egyertérés és testvéries öszhang*, mely az egész gyűlés folyamát jellemzte.

Szentábrahámi püspök sirja. A kolozsvári temető, melynek vad tüskével bélelt göröngyein 1848. előtt bornyuk legeltek, s a munkake-rülő csürhe nép orgiái játszódtak le, ma egyike azon diszes, mondhatni megszentelt helyeknek, a hol az emberi kézzel ültetett, s ugyszólva a szeretet könyeivel felnevelt élőfák és cserjék a legszebb harmóniában hirdetik a halottak iránti kegyelet magas fellendülését.

E temető már terjedelmére és régiségére nézve is kiváló jelentő-séggel bír, s a benne ezrivel elhelyezve lévő diszesnél diszesb sirkövek a legérdekesebb krónikáját beszélik el Kolozsvár több százados mult-jának, s csaknem egy nyitott lapját teszik Kolozsvár történetének.

S bár a városiak kegyelete, a mint előbb említők, elég buzgón virraszt a halottak örök álma felett, de azért nem egy bemohosodott sirkőre lehet találni, melyben százévek vagy számos évtizek moha penésze borította be több rétegben az elhunytak nevét jelző emlékso-rokat. Ámde e helyzet csak ideiglenes, a kegyelet idővel mégis megta-találja figyelme és egykori tisztelete vagy szeretete tárgyait, s ez uton a véső segélyével újra születnek a bemohosult s olvashatatlanná vált siriratok.

Egy ily phönixként megújhodott sirkövet akarunk bemutatni t. olvasóinknak.

E sírkő a XVIII-ik százév egyik egyházi és irodalmi jele-sének, egykori unitárius püspök szt.-ábrahámi Lombárd Mihálynak és nejének elporhadt tetemeit őrzi, a kiről néhai Székely Sándor, az „Uni-tárius vallás történetei Erdélyben“ czimü művében így emlékszik meg a 70-ik lapon: „29 éves korában felső akademiákra küldetvén, 1712. visszajövén felei közé, 1716. febr. 22-én a második vagy piaczsori (uni-tárius) főiskolába köztanítóvá igtattaték be, 1724-ben pedig a harma-dik vagy b.-magyar-utczai főiskola igazgatójává, mely két hivatalokat, a P. Zs. püspökké választatása után egyedül vitt, 1757-ben Superin-tendenssé választaték és így egyszersmind köztanító, iskolaigazgató és superintendens is volt, sőt 1738-on innen pap is volt az ekkleziában, mindezeket hihetlen készséggel vitte, annyira, hogy akkor ő vala az unitáriusoknak szeme, szive, szája, és alább: Ily sok és négyszeres fog-lalkozási közt temérdek munkákat is irt, ekkleziiai történeteket több kötetben, ő dolgozá a „Summa Universae theologiae secundum Uni-tarios,“ mely II. József császár alatt kinyomatott, kiadta az énekes könyvet, és maga könyörgéseit“ sat.

E sírkő egy koporsófedél alaku fedőkő, oldalán latin distichonok-kal, a kő egyik lapján egy kőrózsával e körirattal: Michael L. Sz. Ábrahámi, a másikon egy koszoruba egy könyv.

A sirirat a nagynevű halottnak életrajzi adatait tartalmazza. Szövege ez :

1758. 30. Martii.

az egyik kőlapon :

„*Mortuus at vigilis stimulavit imago
Officiis fungi, Sedulitate Gruis
Sed magis aeternae Spes indubitata Coronae
Admovit Stimulum Sorsque Beata Pium
Ergo qui cernis Vitae monumenta Fugacis
Talia quae praesens suggerit iste lapis
Excute terrestrem prudenti pectore Sensum
Neve perituras Spiritus optet opes
Quin Animum constans Horae Meditatio Summae
Occupet, ac Celsi Flagret amore poli.*

a kő másik lapján :

*Si quaeris quis sim fuerim meritumque requiris
Sum pulvis terrae fumus et umbra cinis
Patria Szent Abraham Lombard Cognomen ab Ortu
Impositum Nomen Sed Michaelis erat
Aetatis Septem Denos cum quatuor Annos
Indulsit Superi Gratia Larga Dei
Interea Donec Vicies Semel atque peregit
Almae Sol Cursum Lucis Origo Suum
In Lustris Quatuor pastor Vigil Ecclesiarum
Collegii Rector Lustra per Octo fui.*

a nyugoti homloklopon még e felirat :

Itt nyugszik az Urban elalutt N. T. Férfiának utánna 32. hetekkel 4 napokkal életének 64-ik Esztendejébe boldogul kimúlt Istenfélő házastársa is T. Takács Sára asszony három leányával.“

E sirkövet 134 év mohától és egymásra halmozott penész virágaitól — melyek miatt a sirirat merőben olvashatlanná vált — *Hajós János* ny. minist. tanácsos és isk. felügyelő gondnok ur áldozatkészsége tisztította meg. A kegyeletnek, a vallásosságnak ez egy oly meghatározó ténye, melyet érdemes feljegyezni.

Együttal azok részére, kik e sirkő holléte iránt érdeklődnének, megmondjuk : fekszik e sirkő a temető főkapuján bemenve a középuton előhaladva az ott elvonuló keresztutig, ennél belépve jobbra s a bal sor második 3 foku kőgrádicsán fellépve, a *Hajós* és *Fröhlich* családok sirkövei szomszédságában egy szép nagy kőrísfa allatt.

Egyházi élet. Brassóból a következő értesítést kaptuk : Mint minden évben, úgy az idén is megtartotta közelebbről a brassói unitárius leányegyház a szokott társas-estélyét, mely minden tekintetben

szépen sikerült. — *Weress György* egyházi gondnoké a legnagyobb érdem, hogy e nem rég alakult egyház életjelt tud adni magáról. Az egyházközség vagyonilag is szépen gyarapszik s ma-holnap a krajczárokból szép alapot gyűjt. — A társas-estély körülbelül 100 frtot jövedelmezett. Közreműködtek az estélyen Bogotai Vilma k. a., Téglás Lajos énekvezér, Vaska Béla s.-szentkirályi lelkész és a brassói magyar dalárdából 10 műkedvelő.

Oxfordi akadémitánk. Gálfy Lőrincz éppen most érkezett haza három évi külföldi tartózkodásából. Segélje Isten, hogy tudományát egyházunk érdekében jól használhassa.

Gyászlhírek: *Özv. Binecz Sándorné*, szül. Kovácsi Juliánna f. évi május 9-én † M.-Egregyén. Az elhunytat fia Binecz Sándor, birtokos, s leányai, Májai Istvánné, özv. Nemes Józsefné s Kilyéni Endréné s testvére Péchy Elekné gyászolják hiv kegyelettel. *Boér Lajos* böződi lelkész társunkat és családját érzékeny vesztesség találta felnőtt leányuk *Boér Lenke* elhunytában. *László Domokos*, kir. t. széki bíró Székely, Udvarhelyt elvesztette nagy fájdalmára *Margitka* leányát máj. 29. *Olgyai János*, siketnéma int. igazgató máj. 29-én három éves kis fiát *Károlyt*. *Iszlai Múrton*, énektanár és karnagyot ismét újabb fájdalmas vesztesség érte *Mariska* leányuk jun. 26-án történt halálában.

L A T I N M O N D A T O K,

MAGYAR ÉRTELMEZÉSSEL.

— — — Facilis descensus — —

Sed revocare gradum, hoc opus, hic labor est. —

Könnyű a legfelsőbb helyzetről is aljba leszállni,

Ámde a' visszamenés sok nehezekre talál. —

*

· Nemo beatus ante mortem, (obitum).

Kit a szerencse s a sors kényeztet, boldog-e mindig!?

Erre felelt *nemmel*, kit a fővény fedezett.

Büszke királyi trónjáról egész a porba zuhanva,

Végküzdelseiben sirta e hatyu dalát.

*

Aedificare domos, et corpora pascere multa,

Hoc faciunt subito dives egenus erit.

Nagy palotákat emelj, s táplálj sok éhező gyomrot,

Nagy gazdaságból pusztá telekre mehetsz. —